

УДК 336.71/.77:005.21

Н.І. Волкова, кандидат економічних наук, Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТУВАННЯ СПОЖИВЧИХ ПОТРЕБ НАСЕЛЕННЯ

Доведено, що банківське кредитування населення має значний соціально-економічний ефект. Проаналізовано сучасний стан ринку споживчого кредитування в Україні. Обґрунтовано зміни обсягів простроченої заборгованості населення по кредитах в іноземній та у національній валюті. Визначено особливості розвитку банківського кредитування споживчих потреб населення в Україні. Доведено практичне значення розробки концептуальних підходів щодо вдосконалення діяльності банку для зменшення рівня ризику кредитування фізичних осіб. Зазначено, що важливою умовою ефективного функціонування механізму зниження кредитного ризику при кредитуванні споживчих потреб населення є дотримання останнім комплексу принципів. Визначено мікро- та макроекономічні чинники розвитку кредитування споживчих потреб населення. Досліджено механізм оптимізації витрат банківської установи при споживчому кредитуванні населення на основі спростування та поліпшення якості стосунків банків з фізичними особами. Запропоновано комплекс інструментів реалізації концептуального підходу для підвищення ефективності діяльності банку в сфері споживчого кредитування.

Ключові слова: кредитна діяльність, кредитна політика, банківське кредитування, дохідність, кредитоспроможність та платоспроможність фізичних осіб, кредитний ризик, споживчі потреби населення, ринок споживчого кредитування, інноваційна стратегія банків, управління кредитним ризиком, ефективність кредитної діяльності банку, оптимізація витрат, спеціальні закони про споживчий кредит.

Рис. 1, Літ. 15

Н.И. Волкова

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ К УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ КРЕДИТОВАНИЮ ПОТРЕБИТЕЛЬСКИХ НУЖД НАСЕЛЕНИЯ

Доказано, что банковское кредитование населения имеет значительный социально-экономический эффект. Проанализировано современное состояние рынка потребительского кредитования в Украине. Обосновано изменение объемов просроченной задолженности населения по кредитам в иностранной и в национальной валюте. Определены особенности развития банковского кредитования потребительских нужд населения в Украине. Доказано практическое значение разработки концептуальных подходов по совершенствованию деятельности банка для уменьшения уровня риска кредитования физических лиц. Отмечено, что важным условием эффективного функционирования механизма снижения кредитного риска при кредитовании потребительских нужд физических лиц является соблюдение последним комплекса принципов. Определены микро- и макроэкономические факторы развития кредитования потребительских нужд населения. Исследован механизм оптимизации расходов банковского учреждения в процессе потребительском кредитовании населения на основе упрощения и улучшения качества взаимоотношений банков с физическими лицами. Предложен комплекс инструментов реализации концептуального подхода для повышения эффективности деятельности банка в сфере потребительского кредитования.

Ключевые слова: кредитная деятельность, кредитная политика, банковское кредитование, доходность, кредитоспособность и платежеспособность физических лиц, кредитный риск, потребительские нужды населения, рынок потребительского кредитования, инновационная стратегия банков, управление кредитным риском,

эффективность кредитной деятельности банка, оптимизация затрат, специальные законы о потребительском кредите.

N. Volkova

CONCEPTUAL APPROACHES FOR IMPROVING CONSUMER CREDIT NEEDS PEOPLE

Proved, something bankovskoe Loans population ymeet Significant socio-economic effect. Proanalyzovano modern status potrebytelskoho lending market in Ukraine. Grounded changes in the overdue debts of the population on loans in foreign and national currency. The features of bank lending to consumer needs of the population in Ukraine proved practical significance of the development of conceptual approaches for improving the bank's activities to reduce the risk of lending to individuals. It is noted that an important condition for the effective functioning of reducing credit risk in lending to consumer needs of individuals is to respect the latest set of principles. Determined micro- and macroeconomic factors of consumer lending needs of the population. The mechanism of cost optimization banking institution in the consumer credit population-based retraction and improving the quality of relationship banking with individuals. A set of instruments for realization of conceptual approach to improve the bank's activities in the field of consumer credit.

Keywords: credit activity, credit policy, bank lending, profitability, solvency and creditworthiness of individuals, credit risk, consumer needs of the population, the market for consumer credit, innovation strategy of banks, credit risk management, efficiency credit bank activity, costs, special laws on consumer credit.

Постановка проблеми. Банківське кредитування займає одне з найважливіших місць серед фінансових механізмів економічного стимулювання і стабільного розвитку економіки. Застосування банківського кредитування дає значний соціально-економічний ефект. За допомогою кредитно-фінансових інструментів значно збільшуються активи різних суб'єктів ринку – від окремого громадянина і сім'ї до держави в цілому. За рахунок кредитування здійснюється інвестування реального сектора економіки та збільшення його капіталу і внаслідок цього забезпечується стабільне зростання доходів у різних галузях економіки. Отже, у сучасних умовах надзвичайно актуальним питанням піднесення країни залишається подальший розвиток кредитування населення.

В умовах сьогодення банківське кредитування споживчих потреб населення – це такий тип організації банківської діяльності, що спирається на інноваційну стратегію банків при формуванні портфелю кредитів під час обслуговування фізичних осіб, яка орієнтована на клієнта. При цьому особливо важливим є розбудова ефективних механізмів роботи банків із роздрібними клієнтами, які забезпечують банкам все зростаючу частину ресурсів, активів та прибутку.

Основою розвитку ринку споживчого кредитування в умовах системної фінансової кризи є розробка такої кредитної політики банків, яка б стала регулюючим елементом між банками та клієнтами-фізичними особами. Зазначена політика є системою пріоритетів і цілей у кредитуванні, яка спрямована на розробку адекватної системи організації всередині самої банківської установи для оптимізації її діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Споживче кредитування є одним з найпоширеніших напрямів банківської діяльності у розвинутих країнах світу і одним зі стимулюючих факторів розвитку економік цих країн. Дослідженням проблем споживчого кредитування займалися зарубіжні та вітчизняні науковці. І. Бритченко та В. Лагутін висвітлювали окремі питання становлення та розвитку системи іпотечного кредитування [1-2], Р. Демчак досліджував особливості отримання споживчих кредитів в торговельних мережах [3], О. Кириченко та Л. Патерікіна аналізували управління ризиками у сфері банківського споживчого кредитування [4], Н. Євтушенко, Г. Партин, Я. Грудка аналізували стан і тенденції розвитку іпотечного кредитування в Україні [5-

б), І. Труш приділяв увагу іноземному досвіду здійснення банківських операцій щодо надання споживчих кредитів [7]. Більшість наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників значною мірою присвячена висвітленню окремих аспектів споживчого кредитування [8- 13]. В зазначених працях досліджуються зміст і форми проведення споживчого кредитування, визначаються напрями його розвитку в Україні.

Виділення невирішеної проблеми. Визначаючи значний внесок цих та інших вчених у вирішенні проблеми вдосконалення споживчого кредитування, слід зазначити, що наявні дослідження у своїй більшості не носять системного характеру, запропоновані рекомендації не націлені на довгостроковий стратегічний вектор розвитку діяльності банку в сфері споживчого кредитування, не вирішеними остаточно залишається низка теоретичних і прикладних проблем.

Мета статті – на основі системного підходу визначити особливості розвитку банківського кредитування споживчих потреб населення в Україні та розробити концептуальний підхід щодо вдосконалення діяльності банку для зменшення рівня ризику кредитування фізичних осіб.

Результати досліджень. В Україні поняття «споживчий кредит» сприймається як синонім поняття «кредит на споживчі цілі», тобто виключно за своїм цільовим призначенням, під яким розуміється використання кредиту на цілі, що не мають характеру підприємницької діяльності. Однак, у розвинених банківських і адекватних їм правових системах під споживчим кредитом розуміється не просто угода, що відповідає аналогічному критерію «споживчих потреб», а угода, що надає споживачеві особливі засоби правового захисту, які не характерні для інших банківських кредитних угод. Зараз практично в усіх європейських країнах прийнято спеціальні закони про споживчий кредит. Сучасна ситуація в Україні на ринку банківського кредитування населення характеризується значним перерозподілом у банківському секторі, посиленням процесу жорсткої конкуренції, поступовим нарощуванням чистої процентної маржі банківських операцій, посиленням контролю з боку Національного банку України, зміною стратегій банків у просуванні на фінансовому ринку і підвищенні прибутковості діяльності. Тому кредитування населення може успішно розвиватись лише за умови законодавчого збалансування інтересів усіх його суб'єктів — вкладників, позичальників і банків.

Критичний аналіз стану вітчизняного ринку споживчого кредитування в 2016 року довів, що кредитоспроможність та платоспроможність фізичних осіб-позичальників унаслідок скорочення реальних наявних доходів населення залишалась низькою, що знайшло своє відображення як в уповільненні операцій за новими кредитами, так і в труднощах в обслуговуванні раніше отриманих кредитів у гривнях. Водночас зміцнення гривні до основних іноземних валют на початку року сприяло зменшенню кредитного навантаження на людей за рахунок курсової переоцінки заборгованості, що в свою чергу полегшило обслуговування раніше отриманих кредитів позичальниками, що не мають валютної виручки. Показовим в цьому сенсі є березень місяць, в якому обсяг нових кредитних угод фізичних осіб з банками зменшився на 12.4% – до 5.2 млрд. грн., у річному обчисленні – на 38.9%. Обсяги кредитів без урахування овердрафту знизилися на 11.6% – до 3,0 млрд. грн., а їхня вартість – на 0.5 процентного пункту – до 24.5% річних, що передусім зумовлювалося зниженням вартості кредитів строком більше 5 років (на 2.2 процентного пункту – до 14.3% річних). Середньозважена процентна ставка за кредитами у національній валюті зменшилася на 0.6 процентного пункту – до 24.7% річних, а в іноземній – зросла на 1.6 процентного пункту – до 11.9% річних. Найдорожчими кредитами в іноземній валюті були кредити строком погашення до 1 року (14.2% річних), а найдешевшими кредитами в національній валюті – строком більше 5 років (14.4% річних). Заборгованість населення за кредитами упродовж березня зменшилася на 11.3% – до 249.4 млрд. грн. переважно за рахунок скорочення залишків кредитів в іноземній валюті. Зокрема, зменшення залишків спостерігалось за кредитами, отриманими на

споживчі цілі: у доларах США – на 17.7% – до 52.6 млрд. грн., в євро – на 20.6% – до 1.5 млрд. грн.; на здійснення операцій з нерухомістю: в доларах США – на 17.6% – до 81.6 млрд. грн., в євро – на 26.5% – до 1.2 млрд. грн. Водночас залишки іпотечних кредитів у гривнях протягом місяця зросли на 3.9%, або на 0.6 млрд. грн. Оскільки більшість довгострокових кредитів отримувалась населенням в іноземній валюті, курсовий чинник мав суттєвий вплив на її зменшення. Зокрема, серед кредитів, наданих фізичним особам на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості, залишки кредитів строком більше 10 років знизилися на 14.5 млрд. грн., або на 15.7%. Прострочена заборгованість населення за місяць скоротилась на 12.1% – до 58.1 млрд. грн. за рахунок зменшення кредитів в іноземній валюті на 16.5%. Натомість прострочені кредити у національній валюті зросли на 4.9%. У річному обчисленні прострочена заборгованість фізичних осіб за кредитами збільшилася на 62.7%, у тому числі в національній валюті – на 22.4% [14].

Однак, для порівняння наведемо дані споживчого кредитування у попередні роки. Так в кінці 2012 – на початку 2013 року споживче кредитування почало активно розвиватися в нашій країні. Так, 30–50% усіх купівель у торговельних мережах здійснювалось у кредит, лідирує серед них побутова та аудіо- і відеотехніка. Найбільш розповсюджена сума купівель у кредит – 300–400 дол. США. Близько 80% усього ринку споживчого кредитування сконцентровано в великих торговельних мережах «Фокстрот», «Ельдорадо» та ін. За даними Національного банку України, на вересень 2013 року темпи приросту споживчих кредитів становили 11,1% на рік, із них у національній валюті – 3,2% на рік, у доларах США – 16% на рік. Надання споживчих позик населенню підвищує їхній платоспроможний попит, життєвий рівень у цілому та прискорює реалізацію товарних запасів, послуг, сприяє створенню основних фондів [14].

Додамо, порівняння ситуацій на споживчому ринку України та розвинених країн говорить не на користь нашої країни. Так, середня сума позики на одну людину в Україні становить приблизно 105 євро, що значно менше від аналогічних показників країн Східної Європи – 790 євро в Польщі, а тим більше Західної Європи – 6 058 євро в Німеччині та 9 603 євро у Великобританії [7].

В Україні більшість населення не спроможна купувати товари тривалого користування за рахунок поточних доходів. У сучасних умовах ринкової економіки є актуальним вироблення стратегічного вектору розвитку споживчого кредитування в Україні. Дослідження кредитного процесу в Україні довело наявність численних проблем. Перш за все необхідно вдосконалити техніку кредитування і розширити види кредитних послуг, а також розробити комплекс нових принципів, що дадуть можливість спростити і поліпшити якість стосунків банків із фізичними особами. Вважаємо, недостатня увага українських комерційних банків до роботи з населенням має об'єктивні і суб'єктивні причини. Основні з них, безумовно, пов'язані з економічною нестабільністю і законодавчою неврегульованістю. Банкам України доцільно вивчати та використовувати досвід зарубіжних країн для здійснення споживчого кредитування. Банки мають великі перспективи роботи з населенням в Україні. Дослідження довело, що недостатньо українськими банками використовувався такий канал поширення інформації, як Інтернет, який на ринках багатьох країн займає друге місце після телебачення. Це пов'язано з такими проблемами, як страх банків перед креативними та нестандартними рішеннями. Така ситуація може призвести до втрати банками частини потенційних клієнтів. А вже сьогодні в Україні спостерігається збільшення користувачів Інтернету.

Рівень розвитку банківського кредитування фізичних осіб є ознакою ступеню досконалості фінансово-економічного механізму регулювання економічних відносин в умовах ринку. Банки виконують не лише економічну, а й важливу спеціальну місію – збільшення масштабності та прискорення обороту капіталу та грошових товарів в системі грошового обігу та задоволення потреб фізичних осіб в коштах для реалізації власних потреб підвищення добробуту, здійснюваних на партнерській основі. Як

підтверджують дослідження, рівень соціально-економічного розвитку країни безпосередньо впливає на розвиток кредитування фізичних осіб, разом з тим, найбільший вплив має динаміка таких макроекономічних показників, як валовий внутрішній продукт, доходи та витрати населення, обсяги наданих послуг, роздрібний товарооборот, середньомісячні номінальна і реальна заробітна плата та ін. Проте, механізм їхнього впливу досить складний і не завжди прямо пропорційний. Так, навіть у кризові періоди, які супроводжувались зменшенням номінальних доходів громадян, а також постійними змінами умов кредитування (що мали би зменшити попит на кредити), спостерігалася тенденція збільшення споживчого кредитування. Ми поділяємо думку тих вчених, які вважають, що стрімкий розвиток споживчого кредитування зумовлює високий динамізм банківської системи країни.

Розвиток кредитування фізичних осіб визначається сукупністю мікро- та макроекономічних чинників, до яких відносять якісний менеджмент та висока надійність банків, високу якість послуг, зміцнення позицій банків на грошовому ринку, якісний маркетинг, рівень та динаміка доходів населення, поява нових учасників ринку, поява нових клієнтів, скорочення безробіття, глобалізація фінансових ринків, законодавчі зміни.

На сучасному етапі розвитку банківської справи в Україні кредитування фізичних осіб має ряд особливостей. По-перше, фізичні особи - це особлива група клієнтів, з індивідуальними потребами та інтересами, які необхідно конкретно враховувати при здійсненні кредитних операцій. По-друге, споживчий кредит дає можливість людині відчувати себе економічно захищеною та спроможною вирішити свої проблеми. По-третє, цей вид кредитування є засобом задоволення споживчих потреб населення, а тому його розвиток підвищує платоспроможний попит, прискорює реалізацію товарних запасів і послуг, сприяє прискоренню економічного зростання. По-четверте, всі споживчі кредити мають соціальний характер, оскільки вони сприяють підвищенню життєвого рівня населення, утвердженню принципів соціальної справедливості.

Основними видами банківського кредитування фізичних осіб є надання позики для купівлі житла (іпотека); для купівлі транспортних засобів (автомобільне) та на купівлю товарів тривалого користування (споживче кредитування). На сьогодні найбільш розповсюдженим видом кредитування фізичних осіб є споживче кредитування, яке в своїй сутності має певну ризиковість появи безнадійних кредитів та великої кількості позичальників, що ускладнює процес адміністрування цим видом кредитів.

Споживчий кредит – це кредит, який видається фізичній особі на її власні потреби, на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг і який повертається в розстрочку, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору.

Однією з особливостей споживчого кредиту є його середній термін погашення. Кредит на відпочинок, навчання, лікування, ремонт надають на період від 6 місяців до 1,5 років, покупка побутової техніки – півтора- два роки, машини – до трьох - п'яти років, а іноді й довше. Ці види кредитів мають основні певні спільні умови їх надання – мінімальну кількість документів, необхідних для прийняття рішення та висока швидкість надання таких кредитів. Перелік документів у багатьох банках складається з паспорту та довідки про присвоєння ідентифікаційного коду, інколи довідки про доходи або даних про двох поручителів

Сучасна ситуація на ринку кредитування фізичних осіб характеризується значним перерозподілом у банківському секторі, посиленням процесу жорсткої конкуренції за клієнтів, посиленням контролю з боку НБУ, зміною стратегій банків у просуванні на фінансовому ринку і підвищенні прибутковості діяльності. Тому кредитування фізичних осіб може успішно розвиватись лише за умови законодавчого збалансування інтересів усіх його суб'єктів - позичальників і банків.

Для успішного кредитування населення з метою забезпечення повернення наданих позичок та підвищення дохідності кредитних операцій банки мають вживати

заходи з мінімізації кредитного ризику. Така діяльність дозволить банкам максимізувати прибуток і знизити втрати від проведення кредитних операцій.

Вироблення концептуальних підходів щодо вдосконалення діяльності банку з кредитування споживчих потреб населення є основою для зміцнення стабільності в рамках загальної стратегії побудови стабільного й ефективно функціонуючого фінансового інституту, що надає широкий спектр послуг, здатних задовольнити якомога більше число клієнтів і забезпечити йому максимальний рівень рентабельності.

Мета такого підходу полягає в тому, щоб зменшити обсяги й частку проблемних кредитів, підвищити прибутковість кредитних операцій та забезпечити ліквідність та фінансову стійкість суб'єкта фінансування.

Важливою умовою ефективного функціонування механізму зниження кредитного ризику при кредитуванні споживчих потреб фізичних осіб є дотримання останнім комплексу принципів, до яких можна віднести наступні:

- принцип єдності дій і засобів досягнення мети суб'єктами управління в рамках реалізації даного механізму. Цей принцип також передбачає єдність тактики й стратегії в процесі діяльності банку з кредитування фізичних осіб для забезпечення його безперервності;

- принцип комплексності процесу споживчого кредитування населення передбачає використання всіх форм, методів, інструментів, важелів і способів в сукупності для досягнення найбільшого ефекту;

- принцип альтернативності підходів і організаційних рішень при досягненні поставленої мети;

- принцип взаємозв'язку й взаємообумовленості елементів механізму діяльності банку з кредитування фізичних осіб полягає в тому, що функціонування окремого елемента визначає особливості дії іншого, а взаємний вплив і цілеспрямованість усієї сукупності елементів забезпечує результативність процесу кредитування;

- принцип гнучкості механізму й процесу споживчого кредитування населення дає можливість адаптуватися до можливих змін на фінансовому ринку;

- принцип наукоємкості передбачає використання в кредитуванні споживчих потреб фізичних осіб тільки науково підтверджених моделей і підходів.

Поставлена мета й запропоновані принципи вдосконалення споживчого кредитування фізичних осіб втілюються в вирішенні наступних завдань:

- підвищення ефективності кредитування населення;

- формування довгострокової стратегії кредитування фізичних осіб;

- зниження ймовірності реалізації фінансових ризиків;

- підвищення рівня мобільності прийняття управлінських рішень, спрямованих на стабілізацію й зміцнення рівня споживчого кредитування населення;

- мінімізація негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на рівень кредитування фізичних осіб.

Кредитний ризик банків при кредитування фізичних осіб – це ризик неповернення позики і несплати відсотків за нею в повному обсязі, який залежить від матеріального становища, фізичного стану позичальника і його особистих якостей. Говорячи про способи уникнення кредитного ризику, який виникає внаслідок кредитних операцій, в першу чергу слід визначити що ж таке кредитний ризик. Отже, кредитний ризик - це ризик несплати позичальником кредитором основного боргу і процентів за його користування. Звідси, під кредитним ризиком слід розуміти ймовірність, а точніше загрозу втрати банком частини своїх ресурсів, недотримання прибутків або збільшення витрат у результаті здійснення певних фінансових операцій. Для кожної кредитної операції характерні свої особливості, що визначають ступінь ризику. Так, кредитний ризик може виникати через погіршення фінансового стану позичальника, відсутність належних організаційних здібностей у його керівництва, недостатню підготовку працівника, який приймає рішення про кредитування, та інші обставини.

У ході дослідження з'ясовано, що до методів зовнішнього впливу відносять хеджування та розподіл ризику. Щоб уникнути кредитних ризиків, на практиці застосовуються такі методики прийняття рішень при кредитуванні фізичних осіб як: експертний метод та скоринговий.

У кредитній діяльності комерційного банку дуже часто чинники, які необхідно враховувати, настільки нові й складні, що достатня інформація про них відсутня, а ймовірність того чи іншого результату не можна обчислити статистичними методами. Тому через нестачу чи відсутність інформації здебільшого доводиться застосовувати експертні методи.

До методів внутрішнього впливу відносять процес резервування, диверсифікацію, встановлення лімітів кредитування і нормативів, зниження кредитного ризику за рахунок трансформації неліквідних активів у ліквідні цінні папери – сек'юритизація. Експертний метод можна реалізувати, обробивши судження досвідчених фахівців банківської справи. Бажано, щоб експерти супроводжували свої оцінки щодо ймовірності виникнення різних значень (обсягів чи відсотків) збитків.

Прикладом суб'єктивного способу визначення кредитного ризику є рейтингова оцінка кредитоспроможності позичальника. У науковій літературі та банківській практиці є досить багато методик рейтингової оцінки кредитоспроможності позичальника. З огляду на гостру конкуренцію між банками постало питання й про можливість прийняття рішення відносно видачі кредиту в мінімальні строки, що вимагає від кредитних установ оптимізувати свої системи аналізу анкетних даних потенційного позичальника.

Вважаємо, що інструментом реалізації концептуального підходу, є розробка скорингової моделі, що досить поширена в зарубіжній банківській практиці. Скоринг – це методика визначення кредитного ризику, яка дозволяє, оцінивши набір ознак, що характеризують позичальника, визначити, чи варто надавати йому кредит. Основне завдання скорингу полягає не лише в тому, щоб з'ясувати, чи спроможний клієнт повернути кредит та виплатити відсотки чи ні, але й ступінь надійності потенційного позичальника.

До інструментів управління кредитним ризиком можна віднести також математичні моделі; розрахунок економічних показників і коефіцієнтів; стрес-тестування. Математичні моделі відповідно до підходу внутрішніх рейтингів мають бути розроблені для кожного з параметрів кредитного ризику. Основною проблемою при створенні таких моделей може стати недостатність даних за багатьма характеристиками угод і клієнтів. Результатом реалізації методики в кожному окремому випадку є інтегральний показник, який порівнюється з певним числовим порогом, або лінією поділу, яка є лінією беззбитковості. Клієнтам з інтегральним показником вище цієї лінії видається кредит, клієнтам з інтегральним показником нижче лінії беззбитковості – відмовляють у наданні позички. Усе це виглядає дуже просто, однак складність полягає у визначенні, які характеристики варто включати в модель і які вагові коефіцієнти повинні їм відповідати. Концептуальний підхід до аналізу кредитних ризиків, які виникають у банку в процесі кредитування споживчих потреб населення можна здійснити з використанням мереж Байєса. Формально мережа Байєса — це ймовірнісна модель у вигляді спрямованого ациклічного графа, кожний вузол якого представляє змінну модельованого процесу, а кожна дуга представляє причинне відношення між двома змінними [15]. Змінні характеризуються розподілом ймовірності для кожного значення. На розподіл ймовірності кожного вузла впливають стани (для дискретних вузлів) або значення (для неперервних вузлів) кореневої вершини. Умовні ймовірності станів вузлів зберігаються у таблицях умовних ймовірностей.

Розрахунок економічних показників і коефіцієнтів базується на знаходженні значень фінансово-господарської діяльності клієнта й порівнянні їх із нормативними значеннями. Стрес-тестування спрямоване на подолання головних невизначеностей (таких як оцінка ставок дефолту або ймовірність різних факторів ризику) за допомогою побудови конкретних економічних сценаріїв і розрахунку адекватності капіталу банку незалежно від можливості настання ризикових подій. Схема концептуального підходу щодо вдосконалення діяльності банку з кредитування споживчих потреб населення має такий вид (рис. 1).

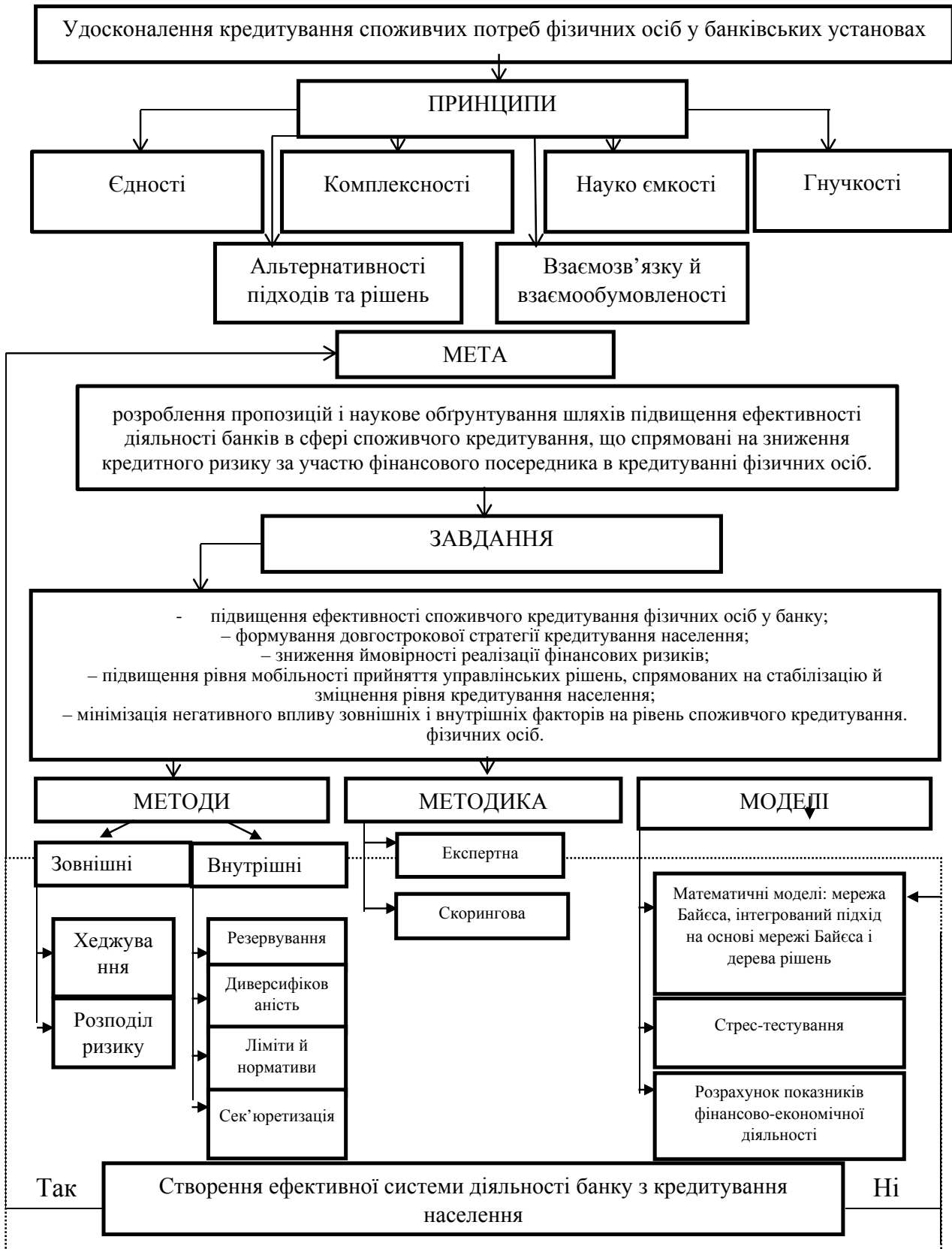

Рис.1 Концептуальний підхід щодо вдосконалення діяльності банку з кредитування споживчих потреб фізичних осіб

Вважаємо, до критеріїв оцінки ефективності управління кредитними ризиками банку у процесі надання споживчих кредитів варто віднести зменшення обсягу й частки проблемних кредитів; зростання прибутковості кредитних операцій; підвищення ліквідності й фінансової стійкості банку. Вироблення концептуальних підходів щодо вдосконалення діяльності фінансового посередника з кредитування фізичних осіб є основою для зміцнення стійкості в рамках загальної стратегії побудови стабільного й ефективно функціонуючого фінансового інституту, що надає широкий спектр послуг, здатних задовольнити якомога більше число клієнтів і забезпечити йому максимальний рівень рентабельності.

Висновки. Визначення пріоритетності та рівня розвитку кредитування споживчих потреб населення є ознакою ступеню досконалості фінансово-економічного механізму регулювання економічних відносин в умовах ринку. Кредитування фізичних осіб пов'язано із підвищеними ризиками. Інструменти мінімізації ступеню кредитного ризику індивідуального позичальника, що застосовуються у банківській практиці, досить різноманітні. Вибір банком і позичальником необхідного методу кредитування залежить від характеру кредитної операції, сфери діяльності позичальника, виду кредиту, обсягу кредитних коштів, ризиків діяльності у галузі позичальника тощо. Саме від правильно обраного методу кредитування залежить прибутковість кредитної операції та ефективність використання позичальником у повному обсязі кредитних коштів.

З метою оптимізації витрат банку при споживчому кредитуванні фізичних осіб доцільно застосовувати традиційні та інноваційні інструменти і технології у мережі Інтернет. Практична реалізація таких інструментів буде предметом нашого подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бритченко І.Г. Актуальні питання розвитку споживчого кредиту // Вістник соціально-економічних досліджень. – Одеса, 2005. – Вип. 11. – С. 181-184.
2. Лагутін В.Д. Становлення та розвиток системи іпотечного кредитування // Фінанси України - 2004. - №1. – С.75-82.
3. Демчак Р. Особливості отримання споживчих кредитів в торгівельних мережах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finance.tochka.net/ua/blogs-osoblivosti-otrimannya-spozivchikh-kreditiv-v-torgivelnikh-4543>.
4. Кириченко О., Патерікіна Л. Управління ризиками у сфері банківського споживчого кредитування // Банківська справа. – 2008. – № 6. – С. 15–27.
5. Євтушенко Н.М. Тенденції розвитку іпотечного кредитування в Україні [Текст] / Н.М. Євтушенко // Науковий журнал «Молодий вчений». – 2014. - №10 (13), частина 1. – С. 62-65.
6. Партин Г.О. Стан споживчого кредитування в Україні та перспективи його розвитку з урахуванням умов сучасної фінансово-економічної ситуації [Електронний ресурс] / Г.О. Партин, Я.Р. Грудка // Науковий вістник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.6. – С. 257-262.
7. Труш І.Є. Іноземний досвід здійснення банківських операцій щодо надання споживчих кредитів [Текст] / І.Є. Труш // Науковий вістник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.13. – С. 327-333.
8. Операції банків та небанківських кредитних установ [Електронний ресурс]: підручник/ [А.М. Мороз, М.І.Савлук, Т.П.Остапишин та ін.]; за наук. ред. А.М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2013. – 543 с.
9. Коцовська Р., Ричаківська В. Операції комерційних банків. – 2-е вид, - Л.: ЛБІ НБУ, 2011. – 468 с.
10. Іпотечне кредитування: Навч. посіб. для вузів / О.С. Любунь, К.В. Паливода та ін. / Ред. О.С. Любунь. – К.: ЦНЛ, 2005.- 392 с.

11. Криза триває: огляд ринку іпотечного кредитування за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua.prostobank.ua/zhitlo_v_kreedit/statti/kriza_trivae_oglyad_rinku_ipotechnojo_kredituvannya_za_2013_rik
12. Кравченко В. Житлова проблема – оголений нерв суспільства // Дзеркало тижня. – 2005.- № 18. – С. 15.
13. Куприйчук В. Потребительские кредиты через банкоматы // Банковская практика за рубежом. – 2003.- № 5. – С. 53-55.
14. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=57446>
15. Кузнецова, Н.В. Системний підхід до аналізу кредитних ризиків з використанням мереж Байеса / Н.В. Кузнецова, П.І. Бідюк // Наук. вісті НТУУ “КПІ”. — 2012. — № 3. — С. 11 — 24.